

57. A római császárok kora II.

„Mert mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik; és aki magát megalázza, felmagasztaltatik” (Lukács 14,11)

Bevezetés

A római császárságban tizenöt évszázad alatt több mint kétszáz császár uralkodott. A kereszténység az első században jelent meg a birodalomban. A császárkultusszal hamar összetűzésbe került a fiatal keresztény vallás. Az uralkodók között voltak olyanok, akiket baljós, kétes hírnév vett körül, míg mások kivívták az utókor elismerését. Ilyenek voltak: Augustus, Vespasianus, Titus, Traianus, Hadrianus, Antonius Pius, Marcus Aurelius. *Jézust ezt mondta: „Adjátok meg azért a mi a császáré, a császárnak, és ami az Istené, az Istennek.”* (Lukács 20:25)

Marcus Salvius Otho 32. április 28-án született, 69. január 15-től április 16-ig, haláláig uralkodott. Semmi nem mutatta, hogy valaha is császár lesz ebből a kicsapongó életű ifjúból, aki Nero mulatótársa és bizalmasa volt. Nemcsak jellemükben, hanem arcvonásaikban is hasonlítottak egymásra. Amikor császárrá lett, a köznép Nero nevét adta neki másodnévként, hízelkedésből. A provinciák helytartóinak írt első leveleit is így írta alá: Otho Nero. Mégsem utánozta a despota Nero politikáját. A Rajna menti helytartó, **Vitellius** a csapataival Róma ellen indult, noha a császárt kétszer annyian támogatták, mint ellenfelét, Otho katonái a kontinens távoli térségéből indultak meg Itália felé. A Tiberis folyó áradása Rómában sokak halálát okozta, egész negyedeket pusztított el a gyors áradás. A császár a vesztes csatát követve öngyilkosságot követett el, pedig csupán egy-két napot kellett volna kitartania, hiszen a Duna vonalától hatalmas felszabadító sereg érkezett, de ez már túl késő volt Otho számára...

Vitellius, 15. szeptember 24-én született, 69. január 3-tól uralkodott haláláig, 69. dec. 21-ig. Ez a császár szeretette zsidókat, hiszen a főpap díszruháját visszajuttatta számukra, mivel Izraelt felügyelte. Császárként soha nem titkolta, hogy Neroval - az ekkor már halott császárral - valamikor rokonszenvezett. Hatvanezer fős hadseregével bevonult Rómába, melynek egyik szemtanúja volt a 14 éves Tacitus is. Egy éven belül Vitellius volt a harmadik császár, ezt előtte senki nem gondolta volna, de újabb trónkövetelő lépett fel.

Titus Flavius Vespasianus (szül. 9-ben, nov. 17-én) 69. július 1-jétől uralkodott haláláig, 79. június 24-ig. Alexandriában kiáltották császárrá a két légió katonái. Palesztinában, Antiochiában újabb három légió csatlakozott az új császárhoz. Majd az Eufrátesz-folyó menti katonák is biztosították őt támogatásukról, így egész Közel-Kelet Vespasianus mellé állt, összesen nyolc légió. A császárok tudták, hogy elődeik holttestén át vezet az út a trónig, egyetlen jogcímük volt: a nyers és brutális erőszak. Kármell-hegyén 69 májusában Vespasianus még visszautasítja a császári megbízatást: hatvan éves korára való tekintettel, illetve sikertelenség esetén ez mindkét fia (**Titus** és **Domitianus**) halálát jelentette volna. Végül meggyőződik és elindul a harc. Vespasianus a hadsereget nem arra használta fel, hogy saját gazdagságát előmozdítsa, hiszen Afrika helytartójaként szegényen tért vissza Rómába. Pénzügyi nehézségein úgy lett úrrá, hogy öszvérkereskedésbe fogott, ebből lett a csúfneve: *Mulio*, vagyis *öszvérhajcsár*. 66-ban Nero kinevezte őt Közel-Kelet főparancsnokává, három légióval kellett levernie a zsidó szabadságharcot. Titusra bízta az egyik légió vezetését.

Josephus Flavius, a történetíró csatlakozott Vespasianushoz, és megírta a *Zsidók háborúja* történetét. 69 augusztusában, Bejrút városában embereivel megállapodtak a stratégiában, vagyis Titusz folytatta az ostromot, Vespasianus pedig az egyiptomi kikötőt blokád alá fogta, hogy gabona ne juthasson Rómába, *Mucianus* pedig a hadsereg egy részével Itália ellen indul. **Vitellius** ellen támadtak a Pannoniai Duna-menti csapatok, vagyis a 15. légió. A császárt elfogták Rómában, és megalázva agyonverték és a Tiberisbe dobták. A Szenátus másnap Vespasianust nevezte ki császárrá, a döntést bronztablára vésték fel, melynek egy részét 1350-ben Rómában találták meg.

Vespasianus kisebb fia, Domitianus (18 évesen) ez idő tájt Rómában volt, és csodával határos módon életben maradt. Az új császár nem akart túl gyorsan Rómába menni, inkább Alexandriában tartózkodott. Vespasianus az egyik legjobb császárrá vált Róma történetében, önmaga tudott, és mert maradni. Sem a hódító vezér pózát, sem a zseniális reformátor pózában nem akart tetszelegni, nem ígérte, hogy most kezdődik Rómában az új aranykorszak. Utolsó pillanatáig megőrizte kiváló humorérzékét, amely a hatalom elleni fertőzés legjobb ellenmérge volt számára. A birodalom pénzügyeinek rendezésékor mondta ki híressé vált mondatát: „**pecunia non olet**”, vagyis „a pénznek nincs szaga”. Nem volt sem fősvény, sem garaszkodó császár. Építészeti területén páratlan dolgokat alkotott. A Colosseum építésébe Vespasianus kezdett bele. Bőkezűen segítette a birodalom azon városait, amelyet természeti katasztrófák sújtottak.

Megalapította Itália első egyetemét, és az alsó szintű oktatást is felkarolta. A tanítókat és orvosokat mentesítette mindenféle adótól. Ma nincs egyetlen ország a kontinensünkön, amelyik hasonló előjogokat tudna biztosítani e két hivatás számára. Talán fel kellene újítani Vespasianus ediktumát, amelyet **Pergamonban** találtak meg egy márványtablára vésve fél évszázadal ezelőtt.

Titus 71-ben diadalmenetben vonul Rómába, ahol utoljára látják a jeruzsálemi **mönórát** és a **szent kenyerek asztalát**. **Josephus Flavius** is jelen van ezen az eseményen, és mindent megörökít az utókor számára. Maszada, a híres erődítmény a Holt-tenger mellett, 73-ig tartotta magát a rómaiakkal szemben. Ebben az időszakban keletkezett az első három **evangélium**. A keresztényeket a birodalomban sehol nem üldözték. Béke honolt a provinciákban. Rómából kiűzték az asztrológusokat és a filozófusokat, melynek okait az idős császár az emlékirataiban írta le, azonban sajnos később elveszett. A császár gyalogolt, futott és minden hónapban egy napot böjtölt. Végül váltóláz roham végzett a hetven éves császárral. Kérése az volt, hogy halálakor állítsák fel, mert egy császárnak állva kell meghalni!

Titus Flavius Vespasianus (az előző ugyanilyen nevű császár fia) (39. dec. 30-án született) 79. június 24-től haláláig 81. szept. 13-ig uralkodott. Kétévi uralkodás után, 42 évesen halt meg. Nem tett kiemelkedő dolgokat, sem pozitív, sem negatív irányba, mégis a legismertebb császárok egyike volt. Miért? Mert Titus foglalta el Jeruzsálemet! Ő fejezte be a Colosseumot. Uralkodásának legelején kitört a Vezúv, maga alá temette Pompejít. Görögül is megtanult, a gyorsírás művészetét is megtanulta, tréfából legyőzte személyi titkárát is, testgyakorlatokban is mesterré vált. A katonai életbe 18 évesen kóstolt bele.

Később jogot tanult Rómában, majd védőügyvédként dolgozott. Két házasságot kötött, az első felesége hamar meghalt, a másodiktól pedig leánya született. Katonáival szemben szigorú

volt, nem nézte el a hadsereg túlkapásait. Bereniké rabul ejtette Titus szívét, akiről tudjuk, hogy Nagy Heródes király dédunokája volt. A nő legalább 10 évvel idősebb volt Titustól. Tudjuk, hogy Bereniké nem mindennapi zsidó nő volt, szép, igen művelt és okos eszű.

A politika erős nyomására szüntette meg a zsidó asszonnyal való kapcsolatot. Bereniké irányítására mondta ki Alexander 69. július 1-jén Vespasianus császárrá való kikiáltásának beszédét. Bereniké hűséges szövetségese volt Titusnak.

Tiberius Julius Alexander, ugyanis nem csupán zsidó volt, hanem Bereniké közeli rokona is! Jeruzsálemben, a szorongatott városban pedig furcsa dolgok történtek a rómaiak szeme láttára. Az egyik oldalon ott van a mérhetetlen éhség és hősies kitartás, a másik oldalon pedig a felkelők közötti egyetértés teljes hiánya. A rómaiak lépésről lépésre haladtak előre, mindent porrá rombolva. Titus mindent megtett, hogy a templomot megkímélje, de végül mégis elpusztult, az épület és az ember egyaránt. Hullahegyek vették körül a szentélyt, a rómaiak leginkább a gyengéket, az asszonyokat és gyerekeket gyilkolták le a túlélők közül.

A császárok meghaltak, a zsidó nép pedig még ma is él. 75-ben ismét találkoznak egymással Rómában, Bereniké és Titus. A nő teljesen biztos abban, hogy felesége lesz az eljövendő császárnak. Vespasianus parancsára azonban Berenikének el kellett hagynia az örök várost, azonban Titus beiktatása után hamarosan ismét megjelent Rómában, ahonnan Titus kérésére távoznia kellett. Titus jelszava ez volt: „az uralkodóval folytatott beszélgetés után senki se távozzék csalódottan”.

81-ben a császár kedvetlenül utazott el a hegyekbe, ahol erős láz lett úrrá rajta. Ugyanabban a szobában halt meg, amelyben két évvel korábban atyja, Vespasianus. Halála előtt az égre tekintve így szólt: „Elveszik tőlem az életet, pedig semmit sem vétettem. Semmi sem terheli a lelkemet. Talán csak az az egy...” A halál oka a hópokolás volt, amelyet Domitianus parancsára alkalmaztak.

Titus Flavius Domitianus (51. okt. 24-én született, 81. szept. 14-től uralkodott 96. szept. 18-án bekövetkezett haláláig. Harmincévesen lett császár, jó megjelenésű volt. Jó nevelést kapott, a sportot, az irodalmat, a szónoklatot kedvelte leginkább, noha beszédeit nem maga írta. Komplexusai hamar jelentkeztek, már 19 évesen sokszor maradt egyedül Rómában, és ekkor a főváros valódi urának képzelte magát. Előfordult, hogy egy nap alatt *húsz* fontos hivatalt osztott ki. Apja szinte nyilvánosan megfeddte, csupán formális tisztségeket viselhetett. Sértett volt bátyjára, üldözési mánia vette hatalmába. Néha több napra is bezárkózott a szobájába és tűhegyes irónjával legyekre vadászott, hóhortjait uralkodóként is megtartotta. Titus temetési beszédét ő tartotta, még műkönnyeket is ejtett. Az utókor egyértelműen a legrosszabb császárok közé sorolta Domitianust.

87-ben lázadás indult ellene, ettől kezdve gyanakvó vált. Félhivatalosan „**dominus et deus**”-nak szólíttatta magát, vagyis „istennek”. A könyvtárakat erősen támogatta, a korábbi tűzvész pusztításait írnokaival pótolgatta. Tacitus Domitianus kortársa volt, aki így fogalmazott: „Mi a rabság legmélyén vagyunk, mert attól is megfosztanak, hogy egymással beszéljünk”. 95-ben halálra ítélte közeli hozzátartozóit, rokonait. A vád: **zsidókká váltak**. 96-ban összeesküvésben halt meg az, aki kegyetlenül keresztények ezreit végeztette ki. Ezzel kihalt a Flaviusok nemzetségének utolsó tagja.

Írta és előadta: Dr. Tokics Imre